

СЕМАНТИЧНИЙ АНАЛІЗ ЛЕКСЕМИ *CAREER* ЯК КЛЮЧОВОГО ЗАСОБУ НОМІНАЦІЇ КОНЦЕПТУ КАР'ЄРА

Стаття присвячена розгляду лексики *career* спочатку в абстрактних типових контекстах, зафіксованих у лексикографічних джерелах, а далі-у конкретних контекстах їх функціонування, що дозволяє встановити їх епідигматичну структуру, виявити їх основне значення та функціонально зумовлені ознаки.

Ключові слова: концепт, гіперсема, епідигматична структура, диференційна сема, гіпонімічна сема, характеризуючі ознаки, пресупозиції ідентифікаторів сем.

Ключовим засобом номінації концепту КАР'ЄРА в сучасній англійській мові є лексема *career*; оскільки, на відміну від решти одиниць словника номінацій кар'єри, її основне значення є прямим, стилістично нейтральним і простежується в усіх її дериватах. Семантика саме іменника *career* відбиває уявлення носіїв сучасної англійської мови про кар'єру та робить її предметом абстрактних міркувань [2, с. 11]. Аналіз іменника *career* в епідигматиці передбачає виокремлення його значень (семам [3, с. 73]), і з'ясування їх системних зв'язків.

Оксфордський словник [6] подає семантичну структуру іменника *career* детальніше за інші словники (наприклад: [4, с. 5]), і тому у роботі використовуються переважно його дані, які доповнюються відомостями, які отримані з інших лексикографічних джерел.

Career n. 1) a job or profession that you have been trained for, and which you do for a long period of your life [здобута в процесі навчання професія] **e.g.** *She had not had a very impressive school career up till then;* **2)** the period of time in your life that you spend doing a particular activity [певна діяльність, якою людина займається протягом досить тривалого проміжку часу] **e.g.** *He realized that his acting career was over;* **3)** the job or series of jobs that you do during your working life, especially if you continue to get better jobs and earn more money [поступове просування по роботі, яке зумовлює збільшення заробітної плати та підвищення соціального статусу людини] **e.g.** *He's hoping for a career in the police force/as a police officer;* **4)** a path or course [шлях проникнення, проходження] **e.g.** *A career of the sun through the heavens.;* **5)** successful lifework [успішне професійне життя] **e.g.** *When he retires he will be able to look back*

over a brilliant career; 6) speed [швидкість] e.g. *My hasting days fly on with full career.*

Результати семного аналізу значення засобів вербалізації концепту КАР'ЄРА за лексикографічними даними дозволяють виділити **чотири гіперсеми** лексеми **career** [1, с. 9], а саме: (1) **“професія”** [profession, trade, occupation of a person, to have been trained for, walk of life, job that needs a high level of education and training, vocation requiring knowledge, business, calling, employment]; (2) **“діяльність”** [activity, active, pursuit, action, activeness, following, going all out, labor, liveliness, motion, movement, something that you do because you enjoy it, something that you do to achieve a particular aim]; (3) **“просування”, “прогрес”** [advancement, progress, to move forward, to promote, to be promoted, to make way, betterment, breakthrough, growth, development, evolution, improvement, process, motion, flowering, boost, course, proficiency]; (4) **“успішність”** [success of a person, advance, progress, improvement, good luck, marked by good fortune, achievement, attainment, benefit, fortune, happiness, good times, flying colors, favorable outcome, happy days, prosperity, realization, reward].

Результати аналізу семантики ідентифікаторів, тобто слів, що вживаються у словникових дефініціях засобів вербалізації концепту КАР'ЄРА, які висвітлюють гіперсеми **“професія”**, свідчать про наявність у семантичній структурі цих слів таких зінонімічних стосовно **“ професії ”** диференційних сем [1, с. 10]:

(1а) **“докладання зусиль, навчання, здобування, тренування” – гносеологічна ознака**, оскільки у світлі настанов залежить від погляду суб'єкта рефлексії. Вона експлікується пасивним за граматичною будовою, але активним по суті виразом *to have been trained for* [бути навченим для], активним станом дієслова *need* вжитого з іменником *job*: *job that needs a high level of education and training* [робота, яка потребує високого рівня освіченості та підготовки] та активними дієприкметниками теперішнього часу процесуальних дієслів: *requiring knowledge* [такий, що потребує певних знань];

(1б) **“наявність уособленого суб'єкта дії” – екзистенційна ознака**, що відбивається словами *of a person*, [стосовно людини];

(1в) **“наявність знеособленого об'єкта” – екзистенційна ознака**, що відображається словами *lifework, walk of life* [стосовно всього періоду життя], *line of work* [стосовно певного виду заняття];

Пресупозиції ідентифікаторів семи (1а) **“докладання зусиль, навчання, здобування, тренування”** імплікують таку *характеризуючу ознаку*, як **“залежність стану уособленого об'єкта від його власної волі/дії”**.

Актуалізацію виявлених семантичних ознак лексеми **career** у дискурсі ілюструє такий приклад:

(1) *They have data bases and tools that can be used to evaluate your new skills, interests and experiences and see where they match up with a professional career.*

(NYT, May 5, 2012, p. 6)

Перерахування таких характеристик як *new skills, interests and experiences* (нові навички, інтереси та досвід), вжитому для характеристики молодих людей, що щойно закінчили курс навчання, реалізує гіперсеми **“професія”** у сукупності її диференційних гіпосем, імплікованих дискурсивним контекстом, а саме: **“докладання зусиль, навчання, здобування, тренування”** та імплікують таку *характеризуючу озна-*

ку, як “залежність стану уособленого об’єкта від його власної волі/дії”. Експліцитно подані диференційні семи “наявність уособленого об’єкта” (персонаж, репрезентований займенником *our*) та “наявність знеособленого об’єкта” (професійне життя).

Вивчення семантики ідентифікаторів лексеми **career**, які містять гіперсеми “діяльність”, дозволяє виявити такі гіпонімічні диференційні семи:

(2а) “наявність уособленого суб’єкта дії” – **екзистенційна ознака**, що відбивається словами *person, you* [стосовно людини];

(2б) “властивість уособленого суб’єкта або його дії” – **онтологічна ознака**, що виражається словами *active, activeness, liveliness, lively, motion, labor, to do, to commit* [активний, активність, жвавість, жваво, весело, рух, праця, робити, виконувати];

(2в) “наявність причини, мети дії суб’єкта” – **гносеологічна ознака**, яка представлена таким підрядним реченням *because you enjoy it* [тому що людина отримує задоволення] інфінітивним виразом *to achieve a particular aim* [з метою досягти конкретну ціль].

Пресупозиції ідентифікаторів сем (2а) та (2б) дозволяють вивести таку *характеризуючу ознаку*: “властивість уособленого суб’єкта є результатом його власних дій”. Ідентифікатори семи (2в) імплікують ознаку “властивість дій суб’єкта є наслідком реалізації його власних цілей та мети”.

Приклад (2) ілюструє актуалізацію виявлених семантичних ознак лексеми **career** у дискурсі:

(2) *Active Summitt spent her days with a career as a basketball evangelical to spread over the word, play anyone, anywhere, anytime.*

(NYT, March 26, 2012, p. 9)

В даному реченні лексема **career** містить такі гіпонімічні стосовно гіперсеми “діяльність” диференційні семи, як “наявність уособленого суб’єкта дії”, вираженого власною назвою *Summitt* (Саміт) та займенником *her* (її); “властивість уособленого суб’єкта або його дії”, яка есплікується за допомогою дієслівного виразу *to spend her days with* (витрачати життя, займатися) та прикметника *active* (активний); “наявність причини, мети дії суб’єкта”, що об’єктивується за допомогою споріднених інфінітивних виразів *to spread over the word* (стати всесвітньовідомим) та *play anyone, anywhere, anytime* (обігрувати будь-кого, будь-де, будь-коли).

Дослідження семантики ідентифікаторів лексеми **career**, які віддзеркалюють гіперсеми “просування”, “прогрес”, виявляє такі гіпонімічні диференційні семи:

(3а) “наявність уособленого суб’єкта дії” – **екзистенційна ознака**, що відбивається словами *of a person* [стосовно людини];

(3б) “наявність результату дії суб’єкта” – **онтологічна ознака**, що виражається словами *to promote, to be promoted* [досягти підвищення], *betterment, improvement* [покращення], *evolution* [еволюція, розвиток], *breakthrough* [прорив], *growth* [зростання];

(3в) “позитивна оцінність” – **аксіологічна ознака**, що есплікується значенням ідентифікаторів *flowering* [квітучий], *boost* [розквіт], *proficiency* [досвідченість, уміння, вправність].

Пресупозиції ідентифікаторів сем (3а) та (3б) дозволяють вивести таку *характеризуючу ознаку*: “наявність результату є наслідком власних дій суб’єкта”. Іденти-

фікатори семи (3в) імплікують ознаку “наявність суб’єкта рефлексії, що виносить оцінне судження (суб’єкт може водночас бути об’єктом власної оцінки)” і можуть висвітлювати *характеризуючу ознаку* “неспівпадіння суб’єкта і об’єкта оцінки” (хоча ніщо не заважає об’єкту бути суб’єктом оцінки самого себе в результаті рефлексії й інтроспекції).

Виявлені семантичні ознаки лексеми *career* актуалізовано у дискурсі на прикладі (3).

(3) *At 29, Gyllenhaal is in the prime of his career. For someone so young, he has tended to play notably somber roles.*

(USAT, June 5, 2010, p.8)

Вживання власної назви *Gyllenhaal* [Гилленгал] та займенника *his* [його] вказують на актуалізацію семи (3а) “наявність уособленого суб’єкта дії”, вираз *for someone so young, he has tended to play notably somber roles* реалізує гіперсему “просування”, “прогрес” у розрізі диференційної гіпосеми “наявність результату дії суб’єкта” (хоча і дехто вважає його молодим, він має схильність грати похмурі ролі помітно добре). Диференційна сема “позитивна оцінність” розкривається через семантичну значущість іменникового словосполучення *in the prime* (у розквіті) та прислівника *notably* (досить помітно).

Результати аналізу семантики ідентифікаторів концепту кар’єра, які висвітлюють гіперсему “успішність”, свідчать про наявність у семантичній структурі цих слів таких *диференційних сем*:

(4а) “стан справ, що є результатом випадку/долі” – *онтологічна ознака*, виражена пасивними дієприкметниками з прийменником *by*: *marked by good fortune* [відмічений доброю долею] та іменниковими словосполученнями *good luck* [гарна удача], *good times*, *flying colors* [сприятливий час], та іменниками *fortune* [удача], *happiness* [щастя];

(4б) “наявність уособленого об’єкта” – *екзистенційна ознака*, що відбивається словами *of a person* [стосовно людини];

(4в) “наявність результату дії суб’єкта” – *онтологічна ознака*, що виражається словами *advance, progress, improvement, effectiveness, achievement, attainment, benefit, fame, reward* [просування вперед, прогрес, покращення, вдосконалення, ефективність, результативність, досягнення, користь, прибуток, слава, популярність, нагорода];

(4г) “позитивна оцінність” – *аксіологічна ознака*, що експлікується значенням ідентифікаторів *[favorable]* сприятливий, *happiness* [щастя], *prosperity* [процвітання].

Пресупозиції ідентифікаторів сем (4а) та (4б) дозволяють вивести таку *характеризуючу ознаку*: “властивість уособленого суб’єкта є результатом його власних дій”. Ідентифікатори семи (4в) імплікують *екзистенційну ознаку* “наявність суб’єкта рефлексії, що виносить оцінне судження (суб’єкт може водночас бути об’єктом власної оцінки)”. Актуалізацією цих диференційних сем у дискурсі слугує наступний приклад:

(4) *Research shows that for college graduates, “a fit between their interests, talents and market opportunity is one of the best determinants of career happiness,” she says. (NYT, May 5, 2012, p. 7)*

На гіпонімічну стосовно гіперсеми “успішність” диференційну сему “наявність уособленого об’єкта” вказує пряме вживання іменникової групи *college graduates* (випускники). Іменникова група *career happiness* реалізує гіперсему “успішність” у сукупності її диференційних гіпосем, імплікованих дискурсивним контекстом, а саме: “стан справ, що є результатом випадку/долі”, гіпосема “наявність результату дії суб’єкта” актуалізується за посередництвом переліку властивостей необхідних для досягнення певного результату суб’єктом: *interests, talents and market opportunity* (інтереси, таланти, можливості на ринку праці). Експліцитно подані диференційні семи “наявність уособленого об’єкта оцінки”, “наявність суб’єкта рефлексії, що вносить оцінне судження” (суб’єктом є оповідач, а об’єктом – персонаж, репрезентований іменниковою групою *college graduates*)

У перспективі встановлені гіперсеми лексеми *career* дозволяють виявити комбінаторні властивості предикатного слова *career* (іменника), що уможливило дослідника отримати детальніші дані про внутрішню будову концепту КАР’ЄРА.

Література

1. Братусь Т. В. Гендерна специфіка об’єктивації концепту щастя у сучасному англомовному художньому дискурсі: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандидата філол. наук : спец. 10.02.04 “Германські мови”/ Т. В. Братусь. = Харків, 2009. – 20 с.
2. Морозова О. І. Лінгвальні аспекти неправди як когнітивно-комунікативного утворення : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора філол. наук : спец. 10.02.04 “Германські мови”/ О. І. Морозова. – К., 2008. – 32 с.
3. Попова З. Д. Очерки по когнитивной лингвистике. – 3-е изд. / Попова З. Д., Стернин И.А. – Воронеж : Истоки, 2003. – 191 с.
4. Collins Cobuild Essential English Dictionary. – L., Glasgo : Collins, 1989. – 1951 p. 737
5. Longman Dictionary of Contemporary English. – L. : Longman, 1995. – 1690 p. 744
6. Oxford English Dictionary [online]. – Режим доступу: <http://dictionary.oed.com/cgi>. – Заголовок з титул. екрану.

Список ілюстративних джерел

7. NYT = New York Times (New York, USA): 2012.
8. USAT = USA Today (New York, USA): 2010

Khlynina O. M. Semantic analysis of the lexeme career as the main nomination means of the concept CAREER

Article considers the lexeme career first in the abstract typical contexts, fixed in lexicographical sources, and then - in the specific context of their functioning, which allows to set their epidegmatic structure, to identify their fundamental importance and functionally predefined signs.

Keywords: concept, hypersema, epidegmatic structure, differential seme, hyponimic seme, characterizing sign, presupposition of identifier seme.

Хлынина Е. Н. Семантический анализ лексемы career как ключевого средства номинации концепта КАРЬЕРА

Статья посвящена рассмотрению лексемы career сначала в абстрактных типовых контекстах, зафиксированных в лексикографических источниках, а затем - в конкретных контекстах их функционирования, что позволяет установить их эидигматические структуру, выявить их основное значение и функционально обусловленные признаки.

Ключевые слова: концепт, гиперсема, эидигматические структура, дифференциальная сема, гипонимични сема, характеризующая признак, пресупозиции идентификаторов сем.